

jambolija, dremež

milenko pajč

1.

Setio sam se, iznenada, one igre iz detinjstva, kada sam vrlo dugo, satima, pre sna, u polusnu, u dremežu, odmah posle buđenja, između dva sna, između sna i jave ili, najčešće – za vreme bolesti, kada danima ne bih ustajao iz postelje, zurio, gledao, žmirkao, izmišljao naročit način posmatranja, razbljao dosadu, razigravao maštu, zabavljao se... razgledajući i ispitujući stvari, čupavi, vuneni pokrivač, crvenu jamboliju, tešku i toplu, pod kojom je uvek bilo prijatno, satkanu od bezbroj kratkih, upredenih krajeva, od pravog čestara, (prašume, džungle, purpurnih čekinja, sa »konfiguracijom« koju je činilo moje opruženo telo, »oblicima terena« koje sam mogao da menjam po želji ili onako kako su se smenjivale slike koje sam zamišljao, onako kako su promicali izmišljeni događaji, prizori, scene iz knjiga, inserti iz filmova... Nabori pokrivača obrazovali su »predeo viđen iz aviona«; umanjnjen, bez suvišnih detalja, ujednačen, stilizovan, sveden na samo nekoliko poteza, ali zgodan, prijemčiv, primamljiv, dovoljan kao povod da moja mašta »proradi«, da radnja počne da se odvija i scene da se smenjuju:

- male kočije, kako jure crvenim proplancima,
- neprohodne, crvene prašume u kojima go-spodare divlje, krvoločne zveri,
- nepregledne džungle crvenog rastinja u kojima obitavaju sve mitske i fantastične životinje,
- dugi, predugi filmovi – dešavanja sa mnogo učesnika: ratovi, bitke, okršaji, borbe, juriši, protivnapadi... krvavi događaji puni dinamike, dramatičke, preokreta... koji se u običnom životu ne mogu obrazložiti, objasniti, prepričati,
- iza prevoja izranjaju fantastične, komplikovane mašine, koje se kreću same, neke od njih skakuću i propinju se kao da su sišle s uma, tumaraju čestaram, naleću na stabla, kidaju gusto rastinje, kruže nisko iznad kusah crvenih biljaka bez krošnj, pružaju svoje teleskopske pipke, štrcaju bele i zelene mlazove, ispuštaju narandžaste oblačiće gasova...
- nešto me vrebalo iz gustiša, izbegavam zasede i prepade, posmatram otmicu Sabinjanki, bežim ispred potera, propadam u skrivene procepe, zalazim u pećine u kojima niko nikada nije boravio, zatičem neprijatelje u tajnim skrovištima, raskrinkavam njihove jatake, posmatram kupačiće na bistrim planinskim potocima ili u kristalnim, nepristupačnim jezerima, otkrivam nepoznate tragove na crvenom snegu, lovim ptice, pratim let orlova, sakupljam ljušturu puževa i školjki, opipavam rukom hrapave hrbate fosila na stenama...
- uživam u tišini posle okršaja,
- razapinjem naročite mreže i vrebam nevidljiva bića,
- izležavam se na nekom bezbednom proplanku, spavam u ležaljci razapetoj između dva ogromna crvena drveta, dok me crveni vetar mazi i ljuļuška...

2.

15. februar 1964.

Sjajan zimski dan. Pun svetlosti, pun beline. Na trouglastoj poljani, između puteva, video sam dečaka. Igrao se u snegu. Zatim je nestao, a od njegove igre ostala je samo mala snežna kupa. Ja pristupih... Instinktivno, golim prstima, počeh, od vrha ka dnu, da niz kupu ugrađujem minijaturni put, strmu stazu sličnu spirali... A onda je sve počelo samo po sebi da se odvija, da se dešava. Zamislio sam fantastičnu ledenu dolinu, zaleđeni grad od snežnih ulica i zgrada, od zaleđenih mostova, kristalnih raskrsnica, ledenih pruga i vijadukata... Ono što bih zamislio, odmah bih rukama i plastičnom lopaticom napravio u snegu. Veoma brzo, brzinom sna – preda mnom je nastajala i rasla maketa nepostojećeg, nemogućeg grada. Zamršeni spletovi belih puteva sa automatskom signalizacijom

koja je treperila, crveno-žuto-zeleno, u sumraku. Upravio bih se, za tren, da odahnem, da pogledam. Odozgo, kao sa nekog brega iznad grada; sa nevidljivog vidikovca, iz nečujne letilice, osmatrao sam, veoma zadovoljan, veoma ponosan, delo svojih ruku. Bulevarima su jurili neverovatno brzi automobili, čudnih, aerodinamičnih oblika. Saobraćaj je bio veoma živ, gust, ali sve se odvijalo bez greške, bez zastoja, bez nezgoda. Ah, kakav grad! Visoke, vitke građevine od stakla i kristala. Parkovi sa rastinjem geometrijskih oblika. Zaleđene plohe jezera i reka. Poslednji, koski zruci sunca, odbijaju se o mnoge zaleđene površi. Čuje se prigušena galama, smeh, muzika. Na neki neshvatljiv način tamo se odvija vrlo aktivan, vrlo raznovrstan život. Moj ledeni san je oživeo.

Zaboravljajući na vreme, gradio sam i gradio. Proširivao grad na sve strane, produžavao ulice od snega, pravio nove mostove, nove raskrsnice, zidao visoke građevine sa kulama, tornjeve, kule radio-stanica, restorane-vidikovce, sve što se može zamisliti u jednom gradu. I više od toga: sve što bi mogao imati ledeni, fantastični grad.

Odnedud, stvorio se grupa obesne dece oko mene, u mom gradu. Obuze me zebnja da će moj graditeljski poduhvat biti uništen. U početku, deca su pazila da ne nagaze na linije ulica, da ne sruše neku zgradu, ali kako je njihova igra postajala nestašnija, razularenija, tako je rasla i opasnost da se snežni grad ošteti.

Sutradan, na trouglastoj poljani zatekoh samo priljivi, ugaženi sneg. Od sjajnog grada ni traga ni glasa. Reših da ovaj događaj između jave i sna što pre zabeležim i da ga na taj način spasem od zaborava. I tako, od jučerašnje igre na snegu ostade moje sećanje, gomila snega u obliku kupe... i ova priča. Hteo bih da kroz nju provejava seta. Ne znam da li sam uspeo?

3.

Kako sam se igrao u Crvenoj šumi? Legao bih pod pokrivač, pustio mašti na volju i, ponekad, zaspao. U snu bih nastavio da sanjam snove o Crvenoj šumi:

- opojna crvena svetlost talasala se kao na dnu nekog dubokog jezera,
- oblaci algi i meduza, svetovi korala, podvodne pećine, tajanstvena mesta, potonuli brodovi,
- gusarsko ostrvo sa zakopanim blagom, potpuna rekonstrukcija dešavanja iz romana »Robinzon Kruso« D. Defoa, »Ostrva s blagom« R. L. Stivenzona, »Tajanstveno ostrvo« Ž. Verna,
- opasne ekspedicije u nepoznate krajeve, letovi prvih pilota preko okeana i preko polova,
- šunjanje kroz neprijateljsku pozadinu...

4.

Sećam se nevelike kartonske kutije, oblepljene otmotačem u bojama, kutije koja je bila prepuna raznovrsnih drvenih elemenata od kojih je bilo moguće sklopiti vrlo mnogo različitih predmeta, mašina, objekata, građevina. Unutra su bili priloženi i planovi na kojima je bilo slikovito prikazano kako se elementi sklapaju u podsklopove, ovi u složenije celine, a one, na kraju, u gotove stvari.

Ovaj krasan poklon dobio sam malo prekasno – imao sam sigurno više od deset godina, pa sam tu igru shvatio nekako previše ozbiljno. Sav sam se predao nekom »graditeljskom instinktu«, sav sam se uneo u tu novu, zanimljivu igru stvaranja. Potpuno se isključivši iz okoline, odvojivši se iz stvarnosti, uranjao sam u neki drugi svet.

Raznobojni elementi imali su oblike valjka, kocke, piramide, polulopte, paralelopipeda, prizme, torusa, kupe, zarubljene piramide, stepenica i drugih, složenijih geometrijskih tela. U nekoliko poteza mogla se sklopiti cela kompozicija: lokomotiva i vagoni – putnički i teretni. Valjak sa urezanim otvorima predstavljao je telo lokomotive, tj. kazan parne mašine. U otvore su se uglavljivali različiti cilindri dimnjaka, odozdo – držači za točkove, pozadi – kabina za vozovođu i vagončić za ugaj, sprede – farovi i crveni barjačič. Slično je bilo i sa vagonima: na žute štapiće osovinu naglavljivali su se plavi točkovi, daščica sa žlebovima činila je postelje na koje se postavljao vagon u vidu paralelopipeda sa iscrtanim prozorima i vratima. Isti ili slični elementi, uz određene korekcije, služili su i za sklanjanje parnog valjka. Naročito oblikovano parče žice predstavljalo je osovinu teškog prednjeg točka, tako da se on mogao okretati levo-desno, kao na pravoj mašini. Zadnja dva točka bila su obojena zelenom bojom i spojena međusobno moćnom osovinom, na koju je

nalegala kabina za vozača, ista ona koja je bila ugrađena i u lokomotivu.

Sledeća kombinacija elemenata činila je kamion sa prikolicom. Zatim, bilo je moguće sastaviti i: buldožer, dizalicu, kiper, hladnjaču, cisternu, složenu građevinsku mašinu, tenk, brod, podmornicu itd. Raznovrsnost i brojnost elemenata ostavljale su mogućnost da se načini i nešto čega nije bilo na planovima i što nije bilo pomenuto u uputstvima, niti ucrtano na skicama – a baš to me je najviše privlačilo. Sklanjanje kuća, palata, višespratnica, zidanje zidova, stepenica, mostova... to nije predstavljalo nikakav problem. Sklopio bih nekoliko blokova zgrada, sklopio čitav grad i pustio razne mašine da se kreću ulicama. Bio sam neumoran graditelj. Trudio sam se i da usavršim tu igru. Standardne elemente dopunjavao sam novim, izmišljenim, a u nedostatku odgovarajućih, koristio sam ono što mi se našlo pri ruci: gomile knjiga, kutije za cipele, delove školskog pribora, limene posude, saksije za cveće...

Čini mi se da mi je polazilo za rukom da obrazujem jedan novi svet. Satima sam se igrao na tom poligonu mašte. Ono što sam napravio, trudio sam se da oživim izmišljenim događajima, avanturama, trkama, poterama, jurnjavama... Širio sam oko sebe zbirke članaka i isečaka iz novina, kolekcije fotografija (najčešće, obnaženih glumica i balerina), uživao, zabavljao se, sanjario o svojim budućim ljubavima, o životu kojega ću nekada, u budućnosti, voditi u sličnom gradu.

Nije mi bilo teško da počinem iz početka. Da otvorim kutiju sa elementima i da sve gradim ponovo, i brže, i lepše, i sa većim uživanjem. Posle nekog vremena počeli su da mi nestaju elementi; prosto je bilo neverovatno kako su se lako gubili bez traga?! Ili je to značilo da ih je bilo premalo i da više nisu mogli da zadovolje obim mojih novih vizija? Stvarno, kada se sada prisećam te kutije, ona mi se čini tako mala?! Pitam se – šta je uopšte unutra moglo da stane?! Pa, ja sam, od samo nekoliko geometrijskih elemenata, sklapao čitav jedan svet! I živeo u njemu!

5.

U Crvenoj šumi – ili je to, možda, bila obična šuma, samo gledana kroz parče crvenog celuloida? – odvijali su se i neki naročiti lanci događaja, neki specijalni prizori i scene – natopljene finom erotikom:

- lepotice crvenkaste puti, nage, plesale su među prorođenim stablima, čas skrivajući se, a čas pojavljujući se na obasjanim proplancima,
- crveni zruci sunca obasjavali su usamljene kupačiće na obalama Crvene reke; njihova tela, orošena crvenim kapljicama vode, mamila su me svojim jasnim i jakim erosom,
- na crvenom pesku dugih plaža, na rubu Crvene šume, sunčala se naga devojka; lice je zaklonila nekim časopisom na čijoj se naslovnoj strani videla crvena plaža, na ivici Crvene šume, sa nagom lepoticom koja se sunčala ležeći u pesku, punom školjki i divnih belutaka; lice je zaklonila...
- dešavalo se da me zarobi pleme Amazonki,
- dešavalo se da lutam šumom, opasan samo crvenom pregačom i da zaspim u nekoj polusušenoj vodenići, pa da me probudi naga devojka, mazići mi kosu i ljubeći mi oči,
- dešavalo se da se prikradam ispod niskih prozora zastrih crvenim prozirnim tkaninama, kroz koje sam nazirao naga tela nepoznatih žena, kako promiču tamo – amo...

6.

Tek iskapani temelji, u mekoj, mirisnoj, prolećnoj zemlji. Očaravajući lavirint za mnoge dečje igre. Za mnoge igre koje se same nameću, usavršavaju, izmišljaju iz početka, menjaju, prilagođavaju...

Pod prozirnom kupolom buduće građevine igrao sam se često sa jednom devojčicom, iako su me upozoravali da ona nije lepo vaspitana. Ona mi je rado pričala o seksualnim doživljajima svoje majke i o erotskim maštarijama koje su obuzimale njenu mladu i oskudnu uobrazilju. Bile su to kratke, obično vulgarne priče, kratki, oskudni, nejasni opisi snošaja; zatim, objašnjenja ljubavnih položaja, ispričana priprostim rečnikom, punim zabranjenih reči i psovki...

Jednom, sama je predložila da mi pokaže svoj polni organ. I ne čekajući moj pristanak, zadigla je suknjicu i, do kolena, spustila gačiće od flanela. Ono što sam mogao da vidim i čega se sećam – nije bilo bogznašta; nedostaju mi reči da tu sliku opišem (tj. nedostajale su mi reči da opišem prizor,

da bih mogao da ga zapamtim). Naravno, sledeći njen predlog – pogadajte! – bio je da spavamo zajedno. Odmah? Ovdje, u temeljima? Zašto da ne? Dobro. Kako? Stojeći, klečeći, ležeći? Ma, stojeći! Ali, brzo, molim te.

Pauza. Nespretni dodiri. Pokušaji. Čutanje... Osetio sam, samo, neko neobično strujanje, drhtanje i nepoznat, ali prijatan osećaj... Posle toga – tamna mrlja u sećanju. Kao da sam, za neko vreme, izgubio svest ili, samo, pamćenje? Ne znam. Uglavnom, ničega se ne sećam. Ne znam kako smo završili naše prvo »spavanje«, kako smo se razdvojili, ništa ne znam.) Ona je bila veoma živahna i devotična, a tada se, odjednom, smirila, i dugo sedela pored mene, na ivici temelja, bez reči...

U tom položaju, ukočene na gomilama sveže iskopane zemlje, zatekla su nas neka deca sa školskim torbama u rukama, preko ramena, na povratku iz škole. Videli su tragove zemlje na mojim koljenima, na laktovima, na dlanovima. »Šta ti je uradila?« – pitali su. Bili su ljuti na nju. Devotična je bila starija od mene, bar dve godine, i poznata kao nevaljala, loša. Čudili su se – otkud ja s njom? Tako prljav i ojađen, izgubljen, odsutan?!

Posle mnogo godina, sreo sam je u nekoj drumskoj krčmi. Pozdravili smo se kao dobri poznanici. Nismo pominjali igre iz detinjstva, mada nam je oboma baš to bilo na umu. Znao sam da bi samo nekoliko reči bilo dovoljno da se nedopustivo mnogo zbližimo. Mučila me je ta neizvesnost, obuzimala nelagodnost. Iščekivao sam, slutio da će ona prva progovoriti. Ali, začudo – nije. Razgovor se naglo prekinuo nečijim dolaskom. I više je nisam video. Kasnije sam saznao detalje o njenom životnom putu. Greška do greške. Čuda. Bolesti, Nesreće. Izvan ustaljenih normi, izvan klišeja. Ipak, imala je ponosno držanje, s lakoćom, bez kajanja, bez žaljenja, nosila je svoje breme, svoj žig.

U mom sećanju najjasnije se ocrtava ona duga, mukla, neobična... tišina, posle svega što nam se dogodilo u temeljima one male kuće. A posle nekog vremena, posle zagrijava koji se olako zaboravlja, sve – iznenada – polazi, kreće, navire svojim uobičajenim tokom.

7.

Jednostavnim pomeranjem ruke ili nego menjao bih, po svojoj volji, konfiguraciju tog čudesnog reljefa. Na vrhu kolena ili na vrhu laktva, pojavljivale su se vrljetne padine, na stomaku ili na grudima – nove visoravni, između nogu – neprohodni kanjoni, a na bokovima, kada bih ležao po strani – planinski venci neobične lepote i toliko dugi da se njima putovalo/pešačilo danima ili mesecima. Promenjena konfiguracija uslovljavala bi da se menjaju i dramatika, dinamika i karakter događaja u Crvenoj šumi. Na poljanama i u dolinama mogle su se sudariti vojske, mogle su se odvijati duge i naporene bitke. Na padinama obraslim žbunjem i niskim rastinjem kretale su se kolone gerilaca i jahali su usamljeni jahači. Vrljetnim liticama šunjali su se odbegli zločinci, istraživači, tragači za zlatom, kopači dijamanta i retkih minerala. Tihom vodom crvenih jezera plovile su grčke i rimske galije, a plahovitim rekama u dubokim klancima lomatali su se hrabri splavari i sportisti u svojim ljuskama-kanuima. Sakupljači retkog bilja, lekovitih trava i gljiva teturali su se polupustinjskim predelima, sa praznim čuturama o vratu. Iznenada, iz neke pukotine u Crvenoj steni, kuljnula bi voda novog izvora, koji bih ja izmislio, ti nesrećnici bi bili spaseni. Drugi put, izmišljene ličnosti, koje mi ne bi bile simpatične, pirati bez lađe, osvajači nepoznatih zemalja, Fernandezovi Španci, Amerikanci sa severa i mnogi drugi, upadali bi u močvare i davili se u živom pesku, uletali u lavirinte velikih šumskih požara i bivali spaljeni, naletali na lavine kamenja i na snežne lavine na vrljetno planina iznad 9000 metara nadmorske visine. Po potrebi neke priče, na zahtev moje razigrane mašte – od pitome doline nastajala bi divlja neprohodna planina (i obratno), od jezera bez dna oblikovao bih pitomu livadu (i obratno), od proplanka...

8.

Zgrada u kojoj smo stanovali bila je nešto malo uspećena u blagu padinu; pojas sveže zemlje, širok oko dva metra, ostao je više godina, bez trave, izbrzdan kanalici, kojima je oticala kišnica, a u stotinama potocića. Bilo je potrebno više godina da trava osvoji i ovu oblast, iako je bujna livada bila svuda okolo. A u jednom uglu pojavile su

se prve divlje jagode! Suma je bila daleko odatle i pravo je čudo kako su šumske jagode nikle na toj neplodnoj zemlji, i kako su se zacvrvenele, i kako su zamirisale. Deca su ih pronašla i svake godine u doba zrenja, dakle početkom leta, mogle su se videti male, pognute prilike, kako se saginju i kako se slade.

Vratio bih se, za trenutak, u vreme kada je obala iza kuće bila gola, kada je ličila na neki divlji predeo razjeden silama erozije, kada je podsećala na reljef skrivene strane Meseca ili neke, još neotkrivene, pustine na Dalekom istoku. Vratio bih se, samo za čas u to vreme, da bih mogao da ispričam sasvim kratku priču o još jednoj igri iz detinjstva. Obično bih, sa nekakvom starom kašikom, daščicom, parčetom lima ili sličnom alatkom u rukama, silazio do zemljanog pojasa i usecao vijugavi put duž strmine. Nekoliko dana posle kiše zemlja bi bila sveža i podatna za fino oblikovanje. U sušnim periodima, zemlja mi se pod prstima trošila u finu, belu prašinu, pa sam morao da kopam dublje, da bih dopro do vlažnog sloja. Delo mojih ruku bilo bi vrludavo put usečen u obalu, ispresecan mostićima od grančica i travki, delimično provučen kroz useke i tunele, dugačak nekih tri do četiri metra. Znam da sam se na tom mestu više puta igrao i da mi je ta igra veoma prijala.

Kasnije sam, s prozora svoje sobe, osmatrao to krhko i kratkotrajno delo. Pod dejstvom vetra i kiše, ubrzo bi bio izbrisan svaki trag građenja u mekoj i trošnoj zemlji obale.

I još samo jedna slika:

Jednog sam dana, s prozora, ugledao dugu, crnu zmiju, kako se kreće, kako polako gmiže baš starim, izlokanim trasama mojih puteva. Zapljusnu me gađenje koje sam oduvek osećao prema tim odvratnim gmizavcima. Uz to i strah, iako sam bio na bezbednom mestu. Savlađujući srce koje me je gušilo u grlo, dozvah nekog mladića koji je slučajno prolazio nedaleko odatle. On umlati zmijurinu dugačkim štapom, kao buzdovanom... Ali, pojava zmije u prostorima u kojima sam provodio nevine detinje dane, kao da baci luz senku na moje sećanje. I stvarno: posle ovog neprijatnog događaja nisam se više, tim nemogućim serpentinama, vraćao kao detinjstvu. Realna i neumitna slika zmije sprečavala je rad mašte. Siktava i opasna pojava presekle mi je put, i ja sam morao da odrastem.

9.

Rado sam se upuštao u nemoguće avanture, kada bih, umanjnjen, da mi crvena stabla strče visoko iznad glave, luto, izgubljen, stranputicama i jedva, na kraju, izvlačilo živu glavu iz tih beskrajinj šume-tina, odolevajući neverovatnim opasnostima, savlađujući nepremostive teškoće, glad, žed, zimu, vrućinu, boreći se sa ljudožderima, ploveći morima, upadajući u oluje i propadajući u vrtloge...

Ne znajući više da li sanjam, da li izmišljam ležeći budan pod jambolijom, da li čitam fantastične romane, da li se prisećam kaubojskih filmova... viđao sam na skerletnim proplancima:

– kolone patuljaka, po sedam, pa Snežana na kraju, pa opet sedam patuljaka, pa Snežana, pa sedam...

– senke koje se šunjaju šipražjem i vrebaju Uspavanu lepoticu,

– vukove iz nekoliko bajki, kako lutaju u besnom čoporu i napadaju sve živo, počev od dece i staraca (Crvenkapa i njena baka), pa do pitomih životinja (Koža i sedam jarića, Tri praseta itd) i kućnih ljubimaca,

– lažne Pepeljuge sa staklenim cipelicama, koje nude ljubav za nekoliko novčića, a kroz staklo cipela vide im se okrvavljena stopala,

– drvene lutke iz Oza, one koje je izmislio Elin Pelin, tata Đuzepe i Pinokio, kako se igraju šibicama, i onda planu i izgore u plavičastom plamenu,

– a devotičica sa šibicama stoji na kiši, žigice su joj vlažne, no dobro, obasjaćemo je suncem, ogrejaćemo u toploj odaji, napiti svežim mlekom, biće to sasvim nova bajka...

* Kasnije, pred oči mi iskrсну jedna scena, čini mi se tipična za neko mladalacko shvatanje seksa: ona i ja, ruku pod ruku, objasni neposredno posle ljubavnog čina; ona – smirena, smerna kao da je već trudna, ja – rezigniran, nevoljan, ali zadovoljan što sam nešto uradio, uspeo, završio, ali šta? – to je pitanje.

proza polja

jimmy valentine by o'henry*

vladimir strika

Lica u priči: Gorjana S. – mlada žena; Jimmy Valentine – kriminalac, primjer za vježbanje engleskog jezika;

O'Henry – pisac detektivskih priča; Ben Price – detektiv u pričama O'Henryja, u privatnom životu: portir hotela »B« na Rijeci; Ralph Spencer – nepostojeća osoba u stvarnom svijetu: lažno ime detektiva B. Pricea;

Anabel Adams – gospođica, prolaznik u jednoj sceni priče;

Glavni u zatvoru; Direktor banke; Dvije djevojčice; Slučajni prolaznici i statisti; Autor priče.

1. ZATVORSKA ČELIJA

Jimmyja Valentinea srećemo u zatvorskoj čeliji. Sjedi. Vrlo slabo osvijetljenje: čini nam dostupnim jedino profil njegove glave, prema kojemu je teško zaključiti bilo što o veličini njegovog tijela, dužini i načinu njegovog dosadašnjeg života, političkom uvjerenju. Možda bismo mogli, kada bismo imali vremena za bacanje, nagađati o njegovim sportskim sklonostima, ili omiljenim bojama... Medutim, u čeliji žmirka jedna škrt sijalica – kako je već, na drugi način, rečeno na početku priče – tako da: i profil jedva raspoznamo. Jimmy Valentine (dalje: J. V. – u svim padežima) šapće. Na sjenci njegove glave – na zidu – pratimo sporo pomicanje usana. Nikakav zvuk ne dopire do nas. Na možemo znati kome se J. V. nijemo obraća.

2. STAN MLADE ŽENE GORJANE S. NA RIJECI

Ulica i kućni broj: zaboravljeni. Svakako: soba je u polutama. Svjetlost je najgušća na plafonu i otud se cijedi duž zidova u obliku kaiševa. Gorjana S. sjedi pored lampe, u pletenoj stolici, uz pisaci sto, ruku spuštenu, u krilo. Mi, ostali, sjedimo uz zidove, po podu. Gorjanino lice je blijedo. Gorjanino lice, također, dobro prima svjetlost lampe. Lijepa je. *Hi voz in prizn onli ten mants* – kaže Gorjana S. Uglas ponavljamo rečenicu: vježbamo engleski jezik.

3. SOBA GLAVNOG U ZATVORU, RILIZ

Glavni u zatvoru poziva J. V. u svoju sobu, daje mu pet dolara za najnužnije potrebe: odijelo i neku sportsku aktivnost, na primjer. J. V. stoji mirno, kao redov, profilom okrenut k nama, glavu je spustio na grudi, šuti. Vidimo ga u punoj veličini... No, izabiremo reći: u sobi Glavnog u zatvoru osvijetljenje jedva da je nešto bolje od onog u čeliji. Ipak: J. V. se, po OPĆEM MIŠLJENJU, ubraja u krupne osobe. Zatvoreničko odijelo, od prugaste čuže – kao i obično, tijesno je za njegova široka leđa, nabrekle mišice ruku i jake butine.

4. UPADICA GORJANE S.

– Skratimo, reče – naglo povisivši glas – Gorjana S. Skupivši obrve.

5. J. V. – NEKO VRIJEME IZVAN NAŠEG VIDO-KRUGA

Dakle, J. V. odlazi u kavanu koja se naslanja na zid zatvorskog dvorišta. Ne zadržava se dugo u restoranu: svakako, nije mogao stići jesti, pa ni popiti piće. Osim: ako nije u jednom gutljaju iskapio rakiju. Vjerojatno(?). Deset mjeseci zatvorskog života moglo mu je dobro osušiti grlo. Možda je bio prinuđen otići u toalet. Ili je obavio telefonski razgovor. Kratak.

6. J. V. MEDUTIM

Već ga, međutim, pratimo u užurbanom hodu opustjelim ulicama. Najprije jedna, potom bar pet-šest mačaka pretrčava ulicu, presijecajući putanju kojom se kreće. Sitna kiša počinje padati. J. V. susreće manju grupu slučajnih prolaznika, među kojima je i jedna žena: Anabel Adams. No, on još ne zna njezino ime. Pitanje je da li će ga ikada saznati. Ne stižemo zagledati Anabel Adams: jer J. V. već